

Slaven Bertoša, *Barban i mletački Loredani: život u pokretu, ljudi i događaji*, Katedra Čakavskog sabora Pazin – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Državni arhiv u Pazinu – Općina Barban, Pazin – Barban – Pula 2015., 319 str.

Istraživanju područja Istre Slaven Bertoša je do sada posvetio većinu svojih znanstvenih radova, a njegova najnovija knjiga nastavlja obrađivati istarske povijesne, crkvene, društvene i migracijske teme. Djelo opremljeno brojnim fotografijama, faksimilima, analizama arhivske građe te prijepisima izvornih dokumenata u prilogima poglavlja, predstavlja prvu povijesnu znanstvenu monografiju o prostoru Barbana i Raklja.

Nakon *Predgovora* (5-6) i *Uvoda* (7-9) u kojemu je u vrlo kratkim crtama prikazano područje Barbana, Bertoša predstavlja barbanske feudalne gospodare, obitelj Loredan koja je gospodarila područjem Barbana od 1535. godine do kraja 18. stoljeća, odnosno do kraja postojanja Mletačke Republike. U prvom poglavlju pod naslovom *Mletačka obitelj Loredan i njezini sredozemni horizonti* (11-29) autor kroz razumijevanje mletačkoga plemstva obrađuje biografije znamenitih članova obitelji Loredan služeći se leksikonima, rodoslovljima te bibliografijama više autora. Potom pruža povijesni pregled naselja te društvenih prilika u novome vijeku te prikaz historiografskih radova o Barbanštini u poglavlju *Kratki povijesni pregled uz osvrt na historiografiju* (30-38).

Treće poglavlje, *Teritorijalni, demografski i gospodarski podaci o barbansko-rakljangskoj gosposštiji u drugoj polovini XVIII. stoljeća* (39-49), sadrži sačuvane popise koji svjedoče o gospodarskom i administrativnom ustroju Barbana. Slijedi poglavlje *Povijesna antroponimija i toponimija (početkom XIX. stoljeća)* (49-98), u kojemu su prikupljenim podacima iz više arhivskih ustanova popraćeni navodi naselja te karakteristična prezimena. Iz oba je slučaja razvidno kako je na području Barbanštine prevladavao hrvatski etnički element.

U sljedeća četiri poglavlja obrađuje se crkvena povijest Barbanštine. Peto poglavlje, *Crkvena prošlost Barbana i Raklja* (99-138), sadrži podatke korisne za istraživanje crkvene povijesti toga područja: popise barbanskih župnika i arcipreta te kanonika od godine 1325., popis trajnih te mjesečnih obveza kaptola, popise kapelana, odluku o plaći orguljaša te popise bratovština, kao i opise i kratki povijesni pregled crkvi i kapelica Barbana i okolnih naselja. U idućem se poglavlju analiziraju tri isprave kao *Prilozi poznavanju prošlosti župne crkve sv. Nikole u Barbaniu* (139-146). Slijedi *Inventar crkve sv. Nikole u Barbaniu iz 1640.* (147-151), te poglavlje *O dvjema crkvama barbanštine* (151-162) koje iznosi podatke vezane za crkvu Gospe Snježne na Pisku, gdje se nalazila i solana, također u poglavlju opisana, te i danas postojeća crkva Majke Božje od Zdravlja kod sela Hreljici. U poglavlju se donosi analiza te faksimili i prijepisi ugovora o gradnji spomenutih crkvi.

Slijedi poglavlje *Barbanski i rakljanski bilježnici* (1502.-1811.), popisi njihovih imena i prezimena, provenijencije, titula te razriješenih kratica (163-168). Naredna tri poglavlja obrađuju oporuke: *Oporuke barbanskih plemića* (XVI.-XVII. stoljeće) (169-174), *Oporuke barbanskih seljaka* (XVI.-XIX. stoljeće) (175-187) te dvanaesto poglavlje, *Oporuka Antuna Sinčića (1799.): primjer bužetsko-barbanskih migracijskih veza* (188-194). Podatci koji se iz oporuka mogu iščitati pružaju uvid u društvenu povijest te povijest svakodnevice, kao i gospodarsku povijest područja Barbanštine.

Zapise barbanskih prezimena u matičnim knjigama grada Pule obrađuje trinaesto poglavlje djela, *Migracijski kontakti između Barbana i Pule u novom vijeku* (195-207). Uz tabelarni prikaz prezimena po podrijetlu, vrsta izvora te razdoblja spominjanja, na kraju poglavlja nalazi se i cjeloviti popis doseljenika s područja Barbanštine u Pulu između 1613. i 1817. godine.

Doseljenici s barbansko-rakljskog područja se uglavnom spominju u maticama vjenčanih, te prevladava hrvatski karakter prezimena. Djelo zaključuje poglavlje *Mletačko-austrijska granica u dolini rijeke Raše koncem XVIII. stoljeća* (213-225). Obrađuju se gospodarske djelatnosti Raške doline, te prijevori oko utvrđivanja mletačko-austrijske granice na temelju dvaju izvješća sa kraja 18. stoljeća.

Na kraju monografije, nakon bilježaka (226-267), nalazi se *Popis korištenih izvora, literature i rječnika* (268-276), sažeci na hrvatskom (277-278), talijanskom (279-280), engleskom (281-282) te njemačkom jeziku (283-285), indeksi mjesta, vlastitih imena te pojmova (286-310) te bilješka o piscu (311-314).

Vrlo pregledna struktura te analize opsežne arhivske građe čine djelo profesora Bertoše izvrsnim polazištem za daljnja istraživanja koja mogu potaknuti mnogobrojne teme kojih se monografija dotiče. Osim znanstvenoj javnosti, djelo će svim zainteresiranima poslužiti kao odličan uvid u prošlost Barbanštine, njene geografije, arhitekture i kulturnih dobara, te društvenih prilika.

Jelena Pavković

Nikola Cik, *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća*, Meridijani – Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju – Ogranak Matice hrvatske u Đurđevcu, Đurđevac 2016., 351 str.

Izdavačka kuća Meridijani u nakladničkoj cjelini Bibliotheca Historica Croatica, uz suizdavaštvo Društva za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju te Ogranak Matice hrvatske u Đurđevcu, objavila je kao 74. u nizu knjigu *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća* autora Nikole Cika. Djelo je tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske i Koprivničko-križevačke županije, a recenzenti su akademik Dragutin Feletar i prof. dr. sc. Velimir Piškorec. Treba napomenuti da je ova knjiga nastala na temelju diplomskog rada Nikole Cika, koji je izrađen pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Hrvoja Petrića i obranjen u veljači 2015. na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti i Društvo za hrvatsku povjesnicu dodijelili su, u okviru festivala povijesti – Kliofesta 13. svibnja 2016. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, Nikoli Ciku radi vrijednog doprinosa historiografiji nagradu "Ferdo Šišić" za diplomski rad.

Knjiga *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća* sastoji se od 17 poglavlja, koja se granaju na niz potpoglavlja, i broji 351 stranicu. U uvodnim je poglavljima opisan tijek istraživanja – postavljena su glavna istraživačka pitanja te su naznačeni metodologija i ciljevi istraživanja povijesti okoliša i demografskih kretanja na širem prostoru Đurđevca i Virja. To se područje tada nalazilo u sjeveroistočnom dijelu habsburško-osmanskog pograničja, odnosno u okviru Varaždinskog generalata na kojem je 1745. godine formirana Đurđevačka pukovnija. Prvi dio knjige (23-34) donosi poglavlja u kojima se ukratko propituju neki problemi iz prošlosti đurđevačko-virovske Podravine u srednjem vijeku radi stvaranja okvira za razumijevanje i usporedbu stanja gospodarstva, stanovništva i okoliša u kasnijem razdoblju. U tom kontekstu autor u zaključnom razmišljanju na kraju ove cjeline ispravno ističe da su demografske, ekonomske i ekohistorijske posljedice osmansko-habsburškog sučeljavanja na ovom prostoru u kasnosrednjovjekovnom i ranonovovjekovnom razdoblju još uvijek